

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»
ВСЕУКРАЇНЬСЬКА СПІЛКА ГОЛІВ ОБЛАСНИХ МЕТОДИЧНИХ
ОБ'ЄДНАНЬ ВИКЛАДАЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПРОВІДНИХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ
РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ВСП «РІВНЕНСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУВГП»
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

НОВИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР З ОГЛЯДУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»
ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА ГОЛІВ ОБЛАСНИХ МЕТОДИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ
ВИКЛАДАЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПРОВІДНИХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ
РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ВСП «РІВНЕНСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУВГП»
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

НОВИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР З ОГЛЯДУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції з
міжнародною участю

*Перелік наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки у 2022 році
(Лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства
освіти і науки України від 06.09.2021 р. №22.1/10-2018)*

*Рівне-Чернівці
16.03.2023*

Науково-практична конференція з міжнародною участю проводиться в межах Всеукраїнської наради голів обласних методичних об'єднань викладачів української філології закладів фахової передвищої освіти та провідних фахівців галузі відповідно до Листа Міністерства освіти і науки України, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 06.09.2021 р. №22.1/10-2018.

Рекомендовано методичною радою Відокремленого структурного підрозділу «Рівненський технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування» (протокол №3 від 25.05.2023).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Юрій САФОНОВ – заступник директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, заслужений діяч науки і техніки.

Микола ХОМЕНКО – заступник директора ДУ «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти», кандидат педагогічних наук.

Тетяна АНТОНЮК – голова Всеукраїнської спілки обласних (міських) методичних об'єднань викладачів української філології закладів фахової передвищої освіти та провідних фахівців галузі, заслужений працівник освіти України, викладач-методист Чернівецького індустріального фахового коледжу.

Іван ХОМ'ЯК – доктор педагогічних наук, професор катедри української мови та літератури Національного університету «Острозька академія», академік Академії наук вищої школи України.

Олена КУЛЬБАБСЬКА – доктор філологічних наук, професор катедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Олена МАЛЕНКО – доктор філологічних наук, професор, завідувач катедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Олена ЗЕЛІНСЬКА – голова ОМО викладачів української мови та літератури закладів фахової передвищої освіти Рівненської області, викладач-методист ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП».

Алла КАБАНЕНКО – викладач-методист ВСП «Київський фаховий коледж комп'ютерних технологій та економіки Національного авіаційного університету».

Новий науково-освітній простір з огляду підвищення якості підготовки фахівців у закладах вищої та фахової передвищої освіти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Рівне – Чернівці, 16 березня 2023 р. 302 с.).

Збірник містить тези учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, запланованої в межах Всеукраїнської наради голів обласних методичних об'єднань викладачів української філології закладів фахової передвищої освіти та провідних фахівців галузі, що відбулася 16 березня 2023 р. на базі Відокремленого структурного підрозділу «Рівненський технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування».

Збірник розрахований на вчених, викладачів, здобувачів вищої освіти й широкий читачський загал.

Автори несуть повну відповідальність за достовірність викладу матеріалів тез.

**СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ**

Тамара БАБІЙЧУК ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ПРІОРИТЕТНЕ ЗАВДАННЯ ЗАНЯТЬ З ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ	164
Надія БРЕЗИЦЬКА, Людмила АВДІКОВСЬКА АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ	168
Катерина ВАСИЛЬЄВА ПОЕТИКА ДУМИ «ІЛЛЕЙКО, З БОГА ТУРЕЙКО» ОЛЕКСИ РІЗНИКІВА	171
Майя ДЗЮБА УКРАЇНСЬКИЙ ЕКОНІМІЧНИЙ ТЕРМІН У МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ	174
Олена ЗЕЛІНСЬКА МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	177
Людмила КИЦАК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО СВІДОМОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЛОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЦОЇ ОСВІТИ	181
Оксана КОВТУН АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	183
Валентина ЛОБКО-ЛОБАНОВСЬКА РІДНА МОВА – ЦЕ ЄВРОПЕЙСЬКА ЦІННІСТЬ	187
Тетяна ЛОЗОВСЬКА, Тетяна ШАБАНОВА СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТІВ НАУКОВОГО ТА ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТЕХНОЛОГІЯ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ»	190
Ніна ПАВЛЕНКО АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ – ВИПУСКНИКА КОЛЕДЖУ	193
Ольга САРДИГА МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВІДЛІКУ ЧАСУ В	196

Катерина ВАСИЛЬЄВА,
спеціаліст вищої категорії
ВСП «Одеський технічний фаховий коледж ОНТУ»,
vasilyeva_k@ukr.net

ПОЕТИКА ДУМИ «ІЛЛЕЙКО, З БОГА ТУРЕЙКО» ОЛЕКСИ РІЗНИКІВА

Олекса Сергійович Різників (Різниченко) – незламний патріот-дисидент, лицар честі, правозахисник, талановитий письменник і мовознавець, просвітянин і громадський діяч, високоосвічений представник української культури, був двічі репресований (1959 й 1971 роках) і засуджений на 7 років радянських таборів, автор багатьох поетичних збірок, прозових книг, мовознавчих досліджень, документальної публіцистики, лауреат літературних премій імені П. Тичини (1995), К. Паустовського (1999), Т. Мельничука (2004), С. Олійника (2011), Б. Грінченка (2011), Я. Дорошенка (2015), Т. Осьмачки (2016), Л. Череватенка (2017), Ю. Горліса-Горського (2018), Є. Маланюка (2018). Як і більшість письменників-шістдесятників О. Різників зберіг свою гідність в атмосфері брехні, знущань, насильства, створив у поетичних і прозових творах власний світ. Серед доробку письменника наявні поеми «Бран: містерія», «Окупація: поема», «Копище», «Мовчиш, Стрибоже», «Іллейко, з Бога турейко: епічна поема», «Промінь з Одеси: поема про Ніну Строкату», які цікаві в багатьох аспектах – проблематикою, композиційною будовою, мовно-стильовими засобами, жанровою специфікою, і варті детального аналізу. Нашу увагу хочемо зосередити на поемі-думі «Іллейко, з Бога Турейко».

Актуальність дослідження полягає в тому, що поема «Іллейко, з Бога Турейко» ще не була об'єктом спеціального розгляду, про неї у своїх статтях писали В. Баранов, С. Конак, І. Молчанова, В. Базилевський, Р. Бродавко та інші. **Мета роботи** – дослідити поетику твору, з'ясувати особливості індивідуального стилю поета.

Уперше поема була надрукована в збірці «Наодинці з Богом» 1998 року, згодом виходила окремими виданнями 2004 і 2012 роках. У поемі «Іллейко, з Бога Турейко», що постає як унікальний цикл дум, О. Різників розповідає *«про Ілька, давньоруського богатиря, переможця татя Солови, про Ілька, що розгромив ординське військо і подужав Змія Гориню триголового, а також про староруського богатиря Святогора і про орача Миколу Селянина, про князя Володимира Ясне Сонечко, про його гріднів, про Волинь і Карпати, про річку Бог і річку Дніпро та про матір городів руських злоголової Київ»* [4, с. 1]. Свєрідності твору

надає використаний автором багатий фольклорний матеріал – казки, билини, колядки, щедрівки, пісні, прислів'я та приказки, які дійшли до нас ще з дохристиянських часів і відрізняють авторський твір від переспіву, роблять його самобутнім, відтворюючи національний дух, прадавню історію українського народу, його героїчне минуле, нагадуючи, що Ілля – богатир Київської Русі, захисник нашого народу.

У вступі «Тисячолітній Ілько» О. Різників, посилаючись на дослідників-фольклористів О. Дея, Л. Н. Майкова, Ф. М. Колесу, акцентує увагу на давності фольклорних творів порівняно з епосом, на подібності билин і колядок через художню форму, зміст. Також автор пояснює ім'я героя: «Т У Р був уособленням сили і могутності, і тому я дозволив собі таке словосполучення: “Іллейко, з Бога турецько” або “Ілля, з Бога Тур”, бо дехто з авторів так і пояснює слово “богатир”» [4, с. 4]. Народився Ілля на річці Бог (стара назва Південного Бугу), яка «вважається колискою праслов'ян, праукраїнців» [4, с. 4]. Автор розширив «межі Волині до р. Бог, на Поділля, оскільки в той час ще жива була пам'ять про державу праукраїнців – Волинь (Волиняна), яка об'єднувала довколишні племена» [4, с. 4].

Епіграфами до кожної з 15 дум є колядки та щедрівки, народні пісні. С. Конак щодо цього пише: «Поет, цитуючи пречудові, просто геніальні, народні шедеври (пісні, колядки, приказки), не боїться змагатися з ними. Трапляється, що інколи вони своєю силою поборюють митця. То не ганьба! Жоден геній не в змозі зрівнятися силою з самим народом. Тим почесніше, коли художник підіймається до вершини народного духу» [1, с. 133].

Головний герой думи давньоруський богатир Ілько, якого назвали на честь пророка, втілює найкращі риси нашого народу: терплячий і вольовий, відважний і безстрашний, любить свій край і прагне служити своєму народу, долає ординців, Солова-розбійника, Змія-Гориню: «Та я з Волині, із під Мурова, / Русь боронити дав неньці слово» [4, с. 77]. На своєму шляху Ілько зустрічає орача Миколу Селянина, чий дід і прадід були селянами, їх рід з полян; староруського богатиря Святогора – соратника славного Гатила і Кия; князя Володимира Ясне Сонечко, його доньку Опракочку, гриднів Олексу Попенко й Добриню. У творі порушуються важливі морально-філософські, етичні та політичні проблеми.

В. Баранов наголошує, що з твору «як із енциклопедичних фоліантів, можна черпати знання та уявлення про княжу добу й тогочасне українське суспільство практично в усіх сферах його буття. Мова і пісня, вірування давніх русичів і їхнє світосприйняття та світотлумачення, тотемні й сакральні об'єкти поклоніння, наріжні камені духовності, народний побут і звичаї та обряди, ремесла і

промисли, захоплення, думи-мрії про завтрашній день, молитви і звертання до вічної Природи як своєрідні первинні підвалини суспільної ідеології – усе це і ще багато іншого, вагомого й присутнього, знайдемо в книжці «Іллейко, з Бога Турейко» [1, с. 131-132].

Поетика твору своєрідна, насичена різноманітними художніми та стилістичними засобам, серед яких паралелізм, анафора, нагромадження однотипних фігур, повторення певних слів та епізодів, що є характерною рисою дум, особливістю українського народного епосу.

Урочистості та піднесеності твору надають художні засоби: постійні епітети (*чорні брови, карі очі, чоло високе, кінь вороненький, поле широке, товариш вірний* тощо), тавтологічні звороти (*сиднем сидіти, лежнем лежати, думу думає, яре Ярило, по високій високості, паца до паці ще й пацекує* тощо), синонімічні й антонімічні пари (*жито-пшениця, тіль-прохолода, лихо-горе, хати-палати, мед-пиво, живі-здорові, лине-рине, грає-басує, молить-благає; кінець-початок, радість-мука* тощо), гіпербола (*«залили кров'ю весь край по обрії», «такий великий, що на долоні / Ілько вмістився б зі своїм конем!», «росте не днями, / не місяцями, / росте жерібчик годиночками», «Що змах — то триста поганців доли!»*), метафори, порівняння, використання архаїзмів, старослов'янizmів, діалогів та монологів. Ліричним твір постає завдяки вживанню різноманітних здрібніло-пестливих форм слів (*кровинка, любенько, воріженьки, підківочки, сосонька, плужок земельку оре, роботоньки, гривонька, кониченько, бесідоньки, сідельце, саранонька, розбійниченько, війнонька* тощо).

Важливу поетико-змістову функцію виконують у творі звертання (*«Ой мій синочку, / та й голубочку, / ой мій соколе, / гірка недоле!»; «Ой за що ж, Боже, / ти муки множиши?»; «Мій роде красний, / такий нещасний»; «О думо-пісне, о берегине, / тебе почувши, людина гине»; «Рятуй-но, коню, / мене від мене, / від мого лиха, / від мої пихи...»; «О, мамо-Земле, зжалься, на Бога...»; «Лети, стрілонько моя, швиденько...»* тощо), риторичні запитання, оклики.

Використані поетичні фігури є емоційно насичені, відтворюють психологічних стан героїв, авторське ставлення до зображуваних подій.

Р. Бородавко зазначає, що у творі поєднані і фольклорна традиція, і історія, і гостросюжетність, що властива пригодницькій літературі [2, с. 13].

С. Конак називає «Іллейко, з Бога Турейко» «явищем європейського рівня», зауважує, що «епос, представлений О. Різниченком, являє собою велику художню, філософську та ідеологічну цінність. Дух народу розлитий буквально в кожній клітинці, у кожному рядку цієї вагомій літературної будівлі» [1, с. 133-134].

Отже, поема-дума «Іллейко, з Бога Турейко» – це історико-героїчний, гостро актуальний твір, адже змальовує побут, звичаї українського народу, його духовну силу й велич, відвагу і незламність перед обличчям ворога, відтворює багатство і незнищенність нашої історії та культури.

Список використаних джерел:

1. Баранов В. Тисячолітній Ілько двічі репресований, але нескорений. Ілейко, з Бога турейко: епічна поема. Тернопіль: Богдан, 2012. С.129-132.
2. Бродак Р. “Яка то розкіш – земелька рідна...”. Одеський вісник, 2005. 13 січ. С. 13.
3. Конак С. На межі болю, волі і щастя... Ілейко, з Бога турейко: епічна поема. Тернопіль: Богдан, 2012. С.133-134.
4. Різників О. Ілейко, з Бога турейко: епічна поема. Тернопіль: Богдан, 2012. 136 с.

Майя ДЗЮБА,

канд. філол. н., доцент катедри журналістики та українознавства
Національного університету водного господарства та
природокористування,
m.m.dziuba@nuwm.edu.ua

УКРАЇНСЬКИЙ ЕПОНІМІЧНИЙ ТЕРМІН У МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. У розвідці простежено меморіальну, ідентифікаційну й диференційну функції епонімічних термінів і окреслено роль українських спеціальних мовних знаків зі складниками-онімами в міжкультурній науковій комунікації.

Ключові слова: епонім, термінологія, наукова комунікація, власна назва.

З-поміж різноаспектних проблем сучасного термінознавства важливе місце посідає дослідження епонімічних найменувань – термінів, у складі яких наявні епоніми, тобто власні назви на позначення конкретних носіїв імені, від яких утворено спеціальні мовні одиниці.

Зважаючи на те, що складники епонімічних термінів – власні назви – є носіями лінгвістичної, етнографічної, історичної, соціальної і культурної інформації, дослідження згаданих одиниць перспективне з погляду їхнього значення в історії науки і ширше – місця в міжнародній науковій комунікації.

Як відомо, процес формування національної термінології великою мірою визначається соціально-політичними умовами. Тривала

**НОВИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР
З ОГЛЯДУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ
ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ**

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції з
міжнародною участю (електронне видання)*

